

۱۸ آغوز ۱۹۱۸

صافی : ۵۳

اوجنجهی جلد

تیکلی محبوس

علمی تدقیق

حضرت خالد قیرینک کشتی

اطرافنده

خاقان مغفور سلطان محمد خان خاس حضرت نرینک ارخانلی و تربه حضرت خالدک جوازنده انشا ایدر دکاری تربه دفنی مناسیله غزته لر، اوبده مدفون بولان ابا ایوب الانصاری حضرت نرینک قیرینک کشته دائر بعض معلومات یازمشردر، معلومدرکه، حضرت محمدک علمداری، صحابه دن ابا ایوب الانصاری، مجرتک الی ایکنجی ستمسته استانبولی محاصره ایتمک کوندیلن اردونک قوماندانلی دهعهده ایش ایدی. بوجاهد، محاصره کونفرنده وفات ایتدیکندن اوبده دفن ایدلش ایدی. مجرتک ۸۵۷ ستمسته، فاتح سلطان محمد خان حضرت نرینک استانبولی ضبط ایتدیک وقت، علمادن آق شمس الدین افندی ابا ایوب الانصاریک اوبده مدفون اولدینی وقبری اوزنده عیراچه حروفیه یازلش برکنایه بولندی روایده کوردیکی روایت اولیور. آق شمس الدین افندیکن بو روایی اوزرنه ایدیلن تحریات نتیجه می اولدق، بوله بر طاش پویش وفات حضرت نرینک بیوک جماهدک نامی تذکار، اوارده بر تربه انشا ایتدیشدر.

مقاله مزده، عیراچه حروفیه یازلدینی روایت اولان بوکتابه ایله اشتغال ایده جکر. عجبا، بو کتابنک یازیسی عیراچی ایدی؟ فکر مزه کوره، دکل ایدی. چونکه استانبول محاصره ایتمک کلن بر مسلمان اردونک عیراچه استعمال ایشنه هیچ بر سبب بودقر، زرا اوزمان، عربلرک یازیلری وار ایدی. بوکن بشقه، اوتارنجهده استانبوله یاشایان یهودلر، استانبولک ساتراهایلیسی کی تصور اولدیفندن، محاصره ائاشنده وفات ایدن مجاهد مقتده معلومه مالک دکل ایدیلرک وفاتندن صکره عربی، عیراچه یازلش بر طاش ایل ستر ایتمک فلفشیلر. اوخالده طاشک یازیسی نه جنس یازی اوله ییلر ایدی؟ اسکی عیراچه. بوادماری اثبات ایتک ایچون عیراچه یازلشک انکشافی تارینندن بر آرز بحث ایدلم:

ایکی دولو عیراچه یازی واردر. بری، جنوبی عیراچه یعنی عربستان شبه جزیرسنگ معین، سبا، حیر ایله بشقه برلده، دیکری، شمالی عیراچه یعنی عربستان شبه جزیرسنگ شمال قسمله سائر بعض جهنرده مستعمل یازیلردر. بو ایکی یازی بربرنه بکزه من، جنوبی عیراچه، مرور زمان ایله استعمالدن ساقط اولمشدر. شمالی عیراچه یازی ایله یازیلان اک اسکی کتابه میلادک ۳۲۸ ستمسته عالمدر. بوکتابه دن بشقه، جاهلیت زمانندن قاله بر قاج کتابه ده

قیتمدار. تاریخی، ایلک دفعه اولارق، سلطان محمود اول دورنده والاح احمد پاشانک صدارتده، ۱۱۵۴ ستمرنه طوغرو باصلمشدر. ۱۲۸۲ ده باصیلان صولک طلی بش جلد اوزرنشدر. برنجی جلد ۱۰۷۰ دن ۱۰۹۸، ایکنجی جلد ۱۰۹۸ دن ۱۱۱۵، اوچنجی جلد ۱۱۱۵ دن ۱۱۲۴، دوزنجی جلد ۱۱۲۴ دن ۱۱۳۰، بشنبی جلد ۱۱۳۰ دن ۱۱۳۵ ستمسته قدردر. وراشک بو طلی، همان پوتون وقعه نویس تاریخ نرینک باصلمش نسته زنده اولدینی کی، اوفاق تفکاستنح خطا لری و صراپ کاشلری جاولدر.

راشد، اکثر وقایی دیوان هایون قیدلرینه کوره یازمشدر. معنایه قیدلری، چلی زاده عاصیده اولدینی کی، عیناً دکلدر. راشد، اسلوبنه دقت ایدر، یازیلری منشیانه یازمایه جالیدری. اکثر تصور برلده سبع مراق میثولدر. اسلوبی سامیدن ایچقدر، فقط تعبا درجه سنده صنعتکارانه دکلدر. اون ایکنجی عصر مجرینک سرای حیاتی راشدهده مفصلاً قید ایدلشدر. راشدنک یازدینی صولک وقعه «خام بنای سعد آیدده تشریف عیون یعل ضرور» در. لاله دورینک وقعه نویسی، یاشادنی عصرده مهم حادثه تشکیل ایدن بعد آیدک آچیلمه رسنی شو صورله تصور ایدیلور:

«کاغذخانه نایله زهنگاه خاص و عام اولان مسیره دلشن خاطر کشا بر کثورده نظیری اولیان موقع بهجت افزا مواضع نزهت میادن اولوب بوآنه کلنجه بوله برای بهشت آسا و مایوی لطافت ناک محروم الفات واعتبار اولسی لایق و سزاوار اولدینی محروم همت آصف عالمقدر اولمغن موقع محرومده جاری اولان نهر کبرک جمرای تنظیف و تطهیر و مواضع لازمی بنا و تعمیر اولنق اوزره تخم و مهندسان کارشناسه صورت طرح و رسمی تعلیم و تهفیم بیورلدی [۶].

راشد، کنندیکده اعترافی وجهله، تاریخی یعاملر زنده، وقایی ده سته یازمشدر. معاهدلرک و نامه لرک اکثریسی عیناً قید ایشدر. کذا و فیکاک ترجمه حاللریده نظر دفته آیشدر. راشدنک سرای دوکونلرده و ایلیی قبوللرده یازدینی تصویرلر مککلدر. بو تصور برلده آلا می صره لری، اوطله دوشمه لری، رجال دولک و آغارلرک قیافه لری مدقانه تعریف ایلکده بویوکبر اهتام ایله کوسرتمشدر.

راشد، داماد ابراهیم پاشانک لطفی کونلرندیدی. بوسیلن تاریخی ابراهیم پاشانک مدایحه طولدریمشدر. ابراهیم پاشانک زحیف و سابق ولی نعمتی شهید علی پاشا مقتده ایشنه، طریفکارانه مطالعه لر قید ایچکدن کری طور مامشدر.

حکیم اوغلی علی پاشارک، بکری سکر چلی زاده سعید محمد پاشارک، واعب محمد افندیارنک غیرتلیله یکن بر علم و سیاست حیاتی موجودی. ابراهیم پاشانک آکدیکب تخمیر، موقت بر هرج و مرجدن صوکر، فیض و نایله، نما بولشدی.

حکیم اوغلی علی پاشا، عثم وقعه نویسی آناتولی فاضیلرک لری چناردی (۱۱۴۷). راشد برسته قدر بو وظیفه یی ایفا ایتدی [۱]. بو مدت طرفده تاریندن زیاده شرله مشغول اولدی. نهایت چوق کیمه دی، اوده ابراهیم پاشارک و نیدرلرک عاکله فاریدنی کیندی (۱۸ صفر ۱۱۴۸).

راشد، شاعرلرکدن زیاده وقعه نویسلرکله تمیز ایشدر. اسلوبی سلیس و متیندر. وقایی اولدینی کی قید ایدر، معنایه بعضاً خرافه زده ایشایدی. نظر نده تارخ، اخلاک مشکلا لری حله یارار برعلدی، «موضوع کتاب مطاوی وجهت وحدت دیباجه فوایدی تبع غایب آثار و قطع غریب اخبار» [۲]. «نظر بصیرتداران اختیارده بر علم رفیع المنار» ایدی. تارخنک لزوم و اهمیتی، صنعتی اولق اعتباریله، هر کسدن زیاده تقدیر ایدر ایدی.

راشد، تارخنه ۱۱۱۵ دن اعتباراً یاشلامشدی. ۱۱۳۰ قدر یازدینی قسم، تارخنک ایکنجی جلدیدی. بوکا برده، ابراهیم پاشانک توصیله، ۱۰۷۰ دن، یعنی نیکانک برافندی تارخنک، ۱۱۱۵ ستمسته قدر بر جلد علاوه ایش، بوده تارخنک برنجی جلدی اولمشدی. اوچنجی جلدی ۱۱۳۰ دن ۱۱۳۵ ستمسته قدر اولان قسمدی [۳]. راشدنک اوچنجی قسمه ۱۱۳۰ دن یاشلامای ابراهیم پاشا فارشی بر جلد ایدی. حتی بوفکرنی کندیده ایا ایدیلور، «صدر اعظم شاهنشاه معظم حضرت نرینک تافاول صدر اعلا و کات مطلقه قدوم میمنت لزوم لری بیان سرلوه دیباجه کتاب ایدورک وقایع جلد نائنه تحریک کاک هنر ساز قلدی» دیوردی [۴]. کذا صدر اعظم شهید علی پاشا زمانده یاشلا دی ایکنجی جلدی ده ۱۱۱۵ دن اعتباراً یازمش و مقدمه سنده علی پاشا مقتده غایت اوزون بر مدحیه تنظیم ایشدی [۵].

راشد تاریخی، تعبا کی، دورینک اجتماعی حیاتی کوسرته جک دقیق معلوماتی جامع دکلدر. شخصی صویرلری، لسان تقلیدلری، سنت اندیشلری همان یوق کیدر. فقط اون برنجی واون ایکنجی عصر جری وقایی ایچون راشد اک مهم روشیفدر. برنجی جلدنده فاضل احمد پاشانک کزید سفری، بشنبی جلدنده بکری سکر چلی محمد افندیارنک ارس ودری افندیکن ایران سفارتنامه لری (۱۱۳۴) غایت

- (۱) عثمانی تاریخ مؤرخلری، ص ۵
- (۲) راشد تاریخی، جلد ۳، ص ۳
- (۳) کذا، جلد ۵، ص ۵
- (۴) راشد تاریخی، جلد ۵، ص ۶
- (۵) کذا، جلد ۳، ص ۶

بویوک آقام ۲۸ رمضان ۱۳۳۶

امیر محمد رفیع

(۶) کذا، جلد ۵، ص ۴۴

غربانہ بیگانی

روس ادیبانند:

سہ، بولیک و تصوفی حکماء لہلہ ہجیانلری ،
آملاری مؤثر برصروندہ آکلانان غورکی ہضادہ ایک
اوج صفیہک برحقایہجکدہ حقیقتا جانی حیات
لومحزنیہک، و قیقلیہ برطرزہ سد برادر « ۱۲۹۳ »
مبارہستہ اشتراک ایش شو اختیار عسکر تصوفی
افوقک، باق چارشینک لایقذلکی ایچندہ ہومنی
و بیسط ورحل فہرمانک غریبلکنی ہسادہ ونہ حسی
برصروندہ آکلانیش بولاجشکر :

بر فہرمانہ

غلبہ قی مشتریل آدسندہ براختیار دولاشیور ،
قاشلری تانیلش . کوزلندہ حزین و نیازکار
برمنا وار . تانافارنک اسمر درینسی بیاض قیلر
اورتیور . برعسکر ماتوسی کیش . کوکندہ
سن زور زلیلیہ بنقہ ہرقاج مادالہ دہا بیرلہیور .
سول مجاعتک برندہ آغیر وقایا ، تختہنہ بر باجاق
وارکہ قازلرہ کو مولدیکہ کوچوک کوچوک بوورالاق
دیکلر آجیور .

چارشینک ہوروقی صایجیلری عسکرک ہوزوق
و قیرانطہ ہوزوقی کوردیکہ ہر فورقو ، برخوشودنسی ،
برجان صیقیتسی اداسیلہ باشلری اوتہ چہو بریورلر .
اختیار اوکلرندن کچور . جوار کو بیلرک ازابہلرین
صرہ صرہ دزبلی دوردنی برہ طوغری بولاتیور .
اورادہ طوربیور ویاغی ہر مشتری طوریلہ :

— برنجی مال ! ہلہ یاق . . . مبارک ہپ
یاغدر ، باغ ! . . .

اختیار عسکر قتادی حیوانی دقتی دقتی بولایور ،
آلندہ طاریور ، قوقلایور آتسزین صایجی ہدیورکہ :
— قازلرک ایسی بولعارستاندہ بیشر ! . . .

دوموز کی اولورلر .
— ترمدہ دیک ؟

— بولعارستاندہ گالغان طاغیریک تہاوتہستندہ . .
ہانی روس - تورک مبارہسی اولمشدی . . او
مبارہسی تہاوتہ ہا سقوہ ہا ف جنابلری ادارہ ہاشدر . .

— صایجی : ہا ، ہا . . ایشتمش . . . فقط
ہوقازدہ آبی قازدر . . .

— صلیبی کوربیوریمک ؟ (عسکر آلہ کوکنی
کوستہریور) . ہونی بکا ناگندسی و برمشدر .
عسکرک چہرہسی تیرہہور ، کوزلری ہالایور ،
قاسکتی قولانگک اوستہ کچور .
— کوچاک صایطہ میونوف ، ہوروا ! وکندی آلہ . . .

قارشیشندہ جدی ہر مشتری اولادیہی آکلانان
صایجی ، غلبہلک ایچندہ ، نظر لہلہ دہا آبی مشتریلر
آریارک لایقہ برسلسہ :

— ویر شو قازی ، عسکر ! دیور . . .
— بیگانی شواوچدہ « میونوف » ، سن بر
قارتالک « دبدی . . . ونی جوقالایوب اودی .

وارد کردہ یازیلری ، عربچہ یازینک الک اسکی نوعی
تشکیل ایدن خط کوفیدر . خط کوفی ، جہر تانایک
عصر لوندن اعتباراً دہا بیسط ، دہا بوورالاق دہا
ایشاک بر شکل آلفہ باشلش و مرور زمان الہ
ہوندن ، خط نسخی میدانہ کلشدر .

ہومعلوماتی وردکردن صکرہ ، ابا ایوب الانصاری
زمانندہک عربچہ یازینک شکلی تعین ایشکچالیشلمہ :
یازی اشکالک انکشاف تاریخہ باقیلری ایسہ ،
ہر بریازی ، متعدد صفحاتن کچدکدن و ہر ہر صفحہ
برمدت شکلی محافظہ ایتدکدن صکرہ ، زمانہل شکل
اصلیسی تغیر ایدر . جہر تک برنجی عصرندہ استعمال
اولانان عربچہ یازی ، خط کوفینک الک اسکی شکلی
ایدی . ہوخط کوفی ، نبطلہ یازیندن چیقشدر ،
تغیر دیکلرہ خط کوفی ، تمیرہ دوجار اولش بر
نوع نبطلہ یازی ایدی . نبطیلرک عرب اولدقلری
وقیلہ استعمال ایتدکاری یازینک آراجہ یازی اولدنی
تاریخاً تائیدر . آراجہ یازی ایسہ عربچہ یازینک
انکشافندن حصولہ کلش اولمیدندن ، آراجہندن
نشئت ایدن نبطلہ یازی و ببطلہندن نشئت ایدن
عربچہ یازینک الک اسکی نوعی اولان خط کوفینک ،
عربچہ یازی الہ مشابہت مناسقی واردور . امدی ،
ابا ایوب الانصاری زمانندہ یازیلان عربچہ یازی ،
نبطلہ یازی ہو نبطلہ یازی ایسہ عربچہ بکزدہ دیکندن ،
استانبولک محاصرہسی اٹاشندہ وفات ایدن مشارالہک
مزار طاشنہ یازیلان یازی ، خط کوفیدر . ہوقازدہ
ذکری کچن آق شمس الدین افندیکن رؤیاسی اوزرتہ
میدانہ چیقاریلان و عربچہ حروفیلہ یازلدنی ادعا
ایدیان مزار طاشنک یازیبسی عربچہ دکل، کوفیہدور .
فقط ہوخط کوفی ، الکاسکی مکنگندہ یازلدنی و عربچہ
یازی بکزدہ دیک ایچون ، و قیلہ ہو طاشنک قرائتہ
نامور اولانلر آتایقیلہ اوقویہدقلرندن ، طاشندہ
شکوکک یازینک عربچہ اولدینگندہ ذاہب و لیشلرک
حقیقت حالہ مخالفدر . بناء علیہ ، یازینک انکشافی
تاریخہ استناداً دیہیلرک موضوع بحث طاشنک یازیبسی
عربچہ یازینک الک اسکی شکلی اولان کوفیہدور [۱] .
ہو ، ہولہ اولدندن صکرہ ، ہو طاشنک ، ابا ایوب
الانصاری رفقاسی طرفندن یازلدینگندہ ہیچ ہر شبہ
ہوقدر .

آرام غلامی

[۱] عربچہ یازینک انکشافہ دائر فضلہ معلومات
آلی ایستینلر ، « بکي مجموعہ » لک ۱ : نجی صایبندہ
« قولاندیمیز تورکچہ یازینک منشأ » تالیلہ یازدیغیز
مقالہ ہر مراجعت ایدہیلرلر .

قاز تاجری عسکری آرابسندن اوتہ ایتورک :
— دورما اوردہ عسکر . . . بر آز کسارہ
چکیل . . . مشتریلرہ آنکل اولیورسک ! دیور .

عسکر ہوکا کوجہ تہور : یالکز کوزلندہک
بارلنی سونیور ، وکولبی ہر ترویج اداسیلہ باقدندن
صکرہ آرابہندن سد سس سس آرافلاشیور ،
قاسکتی کوزلرتہ ہر کچیریور . اطرافندہ تاسلی
سہارلہ ہر طاق آدملر قانیاشیور . ہوادہ سسلرک
میم اوغولوسوی ویریلدایور . ہوشاہلی حیات عسکرہ
بایدنی جنگک مجرملری ، قرارکاملری خاطرلایور .
ازدحامک حرب اسدندہ آغیر آغیر طولایولہ طولایولہ ،
آکلاتہ جنی حرب حکمایہسی ، و تورکر فیصلہ بردنی
زمان ہولوکک باشندہ بک زغردن نقتل رحمت
ایتدیکنی دیکلہہجک بر آدم آرابور . حیاتک الک
آبی کوندن ، جترالک ، - اودہ ہر فہرمان - کندینسی
« فہرمان » عنوانہ چاغیردینی دمدن بحث ایتک
ایستہور . . . فقط ہر دیکلہہجک راست کلہہور ،
ہیچ ہر کیسہ ہوآدمک باجانی نرزدہ و فصل غیب
ایتدیکنی ، کندینسہ بیچو ہر صلیب ویریلدیکنی
اوکرنگہ مراقلی یلہ دکل .

عسکر کندینسی یابا یالکز ، عمومی قیدزلندن
دولانی مغیر و مختار حسن ایدیور : شہدی ہو
صانان آدملرہ آلان آدملرک ہینسندن نفرت ایدیور .
— نیچہ دفعہ اولوی قارشیشندہ کورمشندہ ،
اولومندن نیلماش . حابو کہاوتہ کیرل اوکدوشو نیچہ
ہلہ تیرتیرہہور : و ہیچ برینک ہلہ کوندینگندہ ،
کنددکرندہ اولادیہی دوشونگکہ بر آز اوونیور .
— ہیچ برینک کوکسندہ سن زور زلیلی یوق ؟
اولماچندہ . . . اوزلرک ہیچ بری « فہرمان »
اولماز . . .

فقط ہر شیشہ رغما ، ایستہہورک کیم اولورسہ
اولسون ، بری اونی دیکلہہجک ہمیونوفک تہ بابابیکت
اولدینکی آکلاش .

آچلدن یازی جانسز ہرحالہ ، صوغوقدن تیرتیر
تیرتیرہہجک ، صاحبندن آقتامہ دندر ، چارشیدہ
آشماغی ہوقازی دولاشیور ، منصل کندندن بحث
ایتکہ پلنتیور . حکمایہسہ ہرجوق دفعہ ہاشلایور ،
برندہندہ بیکرہہور . چارشیدہ جنابک متغیرلہ
آدبران برینک آدمیلہ یوق . آختیار میونوفدہ
آرتق اونوتولوب قالدینی ، ہیچ پراشہ باراماز اولدینی
حسن ایدرک عالمہ کویور . کان کچہ قضارا اولش
کی دیرسک ووریور ، ہم عنادینہ چاربیور ،
اولہلکہ اوقکسی بر آز ہاشدر بیور .
زمان زمان میخانہ دایور . فقط اوستہکدہ ،
غارصونلرکدہ اوکا یوز وبردکلی یوق . اونکک
آلای ایدیورلر ، جانلری صیغور .

قومایورلرسہدہیلہ اختیار عسکر ، ماسہک
برندن اوتہککہ کچور ، ہپ برسام آراشدیریور .
بردانہ بولاجق اولورسہ اوج ! اوقوت دیکشیوریور ؟
سوزلری کورول کورول آتیور ، کوزلری ہاریلدایور ؟
ہلوکک کوموریتسی آکلائق ایچون اووردلری